Чыла эл пролэтар-шамыч, ушнызы!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

Йамдэ лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН
органжэ
1937 ий, 2 октьабрь
№ 50 (486)

Октьабрь рэвольуцийын 20-шо идалыкшым сайын ваш лийына

Мэ, Манан-Мучаш тӱҥалтыш школышто (Ронго район) тунэмшэ, пионьэр-шамыч тэний Октьабрь рэвольуцийын 20-шо идалыкшым кугу сэҥымаш дэнэ ваш лийаш йамдылалтына. Школышко чыланат тӱрыс коштaш, тунэммаштэ эрэ „отлично“ да „хорошо“ отмэткэ-шамычым гына налаш вэрч сорэвнованьыш ушнэна. Тыгак тӱрлӧ кружок - шамычын пашаштым вийандэн колташ пижынна. Кызыт школыштына кок кружок: самырык натуралист дэн хоровой кружок - шамыч пашам ыштат.

Хоровой кружок тӱрлӧ рэвольуционно мурым да Украин, Бэлорусс национальнэ мур-шамычым йамдыла. Самырык натуралист кружок тӱрлӧ пушэҥгэ лыштaшым, шукшым, пэлэдышым пога, гэрбарийым йамдыла, живой уголок ыло.

Школыштына адак моло тӱрлӧ кружокым почаш шонэна. Кум оборонно значоклан нормым сдатлэна. Пэрэрыв жапым культурно эртарэна: школыштына шахмат, шашкэ да тӱрлӧ моло модыш улыт.

7-шэ нойабрьлан кызытак пионьэр - шамычлан почэламутым тунэм шогаш пуэдэн улына. Кызыт „Вожатый“, „Пионьэр“ журнал-шамыч гыч у модыш-шамычым йамдылэна. Иоча-шамычлан утларакшым тыгай модыш - шамыч кэлшат: „Воштончыш пудыргыш“, „Кӧ вашкэрак“. Адак школ кудвэчыш „Свайки“ манмым ыштэн улына.

Отрӓд вожатый—Ласточкин Йыван.

Октьабрь пайрэмым „отличнэ“ да „хорошо“ отмэткэ дэнэ ваш лийына

Моско олан 266-шо номыран школысо тунэмшэ, пионьэр-шамычын Октьабрь дэч ончычсо социалистичэский сорэвнованьыш ӱжмыштым Арбан Пэлэ Кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч куанэн приниматлышт.

Нуно пэрвой чырыкым „отличнэ“ да „хорошо“ отмэткэ дэнэ пытарышашлан класс дэнэ класс коклаштэ социалистичэский сорэвнованьым кумдан шараш лийыч. Тугак тунэмшэ-шамыч посна обйазатэльствым налын, Октьабрь пайрэмын XX-шо идалыкшылан шукташ мутым пуышт. Мутлан: Чэркасов Виктыр „отличнэ“ отмэткым гына налаш мутым пуыш. Чулков Никита Конституций дэнэ „отличнэ“ да молыжым „хорошо“ дэнэ пытараш, а Солодков Алэксандр дэн Соколов Пэтр Октьабрь рэвольуцийын кугу пайрэмжым кум оборонно значок дэнэ ваш лийаш обйазатэльствым нальыч.

Рвээ-шамыч ваш-ваш сорэвноватлат.

Сталин йолташын большэвизмым овладэватлымэ нэргэн лозунгшым шукташлан кугурак класслаштэ ВКП(б) историй тунэммэ да Маркс—Энгэльс—Лэнин—Сталинын трудыштым тунэммэ кружокым почаш ыштышт.

Голубцэв В. Ф.

Мэмнан кум оборонно значокна лийэш

Мый физкультурым йӧратэм гынат, тачэ мартэн ик оборонно значокланат нормым пуэн омыл. Тидэ мыланэм сайын ок тӱч.

Моско олан 266 номыран школысо тунэмшэ-шамычын кум оборонно значокан лийаш манмэ ӱжмыштым пэш куанэн ваш лийым.

Сталин йолташын капиталист эл-шамыч дэнэ окружатлалтын улына манмэ мутшым шарнэн, войэннэ - физкультурно пашам кружокыштына эшэ чот сайэмдаш уло кумылэм пуэн полшаш тӱҥалам.

Октьабрь рэвольуцийын XX-шо идалыкаш пайрэмжым кум оборонно значок дэнэ ваш лийам.

Тыгак ыштaш шкэ йолташэм Соколов Пэтрым да классыштэ тунэмшэ йолташэм - шамычым ӱжам—манэш Арбан Пэлэ Кыдалаш школышто тунэмшэ Солодков Алэксандр.

Васлий Ф.

Торйал район, Эркан Сола школысо пионьэр отрьадыштэ.
Сӱрэтыштэ: пионьэр отрьад совэт прэдсэдатэль К. Анисимов А. С. Пушкинын возымо „О попе и работнике его балде“ йомакым лудэш.

МЭАТ СОЦСОРЭВНОВАНЬЫШ УШНЭНА

Мэ, Орловко Пэлэ Кыдалаш школын 7-шэ классыштыжэ тунэмшэ-шамыч, Моско Олан 266-шо номыран школысо тунэмшэ-шамычын Октьабрьысэ дэч ончычсо социалистичэский сорэвнованьыш ӱжмыштым пэш сайын лончылышна да мэат сорэвнованьыш ушнышна. Шкэнан Пэлэ Кыдалаш школын 4-шэ классшэ дэнэ социалистичэский договорым ыштышна.

Клаc шкэ ончыланжэ чыла прэдмэт дэнат „хорошо“ дэч ӱлыкӧ огыл да дисциплинэ дэнэ „отличнэ“ отмэткым гына налаш задачым шында.

Классна 4-шэ класс дэнэ сорэвноватлымаштэ ончыл вэрым налаш да куснылшо йошкар знамым налын Октьабрь пайрэмын дэмонстрацышкыжэ лэктэш маныш ӱшанэна.

Мэмнан класс „Иамдэ лий“ газэт гоч 266-шо школысо тунэмшэ,пионьэр-шамычын примэрым ончыктымыштлан да мэмнам тунэмашлан эшэ чот кумылым нӧталмыштлан таум каласа.

Класс лӱм дэнэ: Волжанин Вӧдыр, Протасов Пэтр, Протасов Гэна, Протасов Йыван.

Класс руководитэль Пирогов Н.

Оршанкэ район, Орловко Пэлэ Кыдалаш школ.

Молан Афанасйэв гэографий дэнэ отличнэ тунэмэш

Афанасйэв Валэриан 7-шэ классыштэ тунэмэш. Тудын утларак йӧратымэ прэдмэтшэ—гэографий. Гэографий дэнэ тудо эрэ отлично отмэткым вэлэ налэш. Валэриан гэографий литэратурым пэш шуко лудэш. Тыгак гэографийлан кэлшышэ сылнэ литэратурым, мутлан тудо Жуль-Вэрнын „Таинственный остров“, „Робэрт Гранс“ молымат лудын. Книга лудмаш тунэмашым кугун полша, шинчымашым кэлгэмда.

Морозов Лэонид.

Морко район, Арми Пэлэ Кыдалаш школ.

Пионьэр-шамыч газэтым шарат

Кужмарий Пэлэ Кыдалаш школын (Ронго район) 7-шэ классыштыжэ тунэмшэ Загайнов Васлий 35 экз. тӱрлӧ газэтым шарыш. Тыжэчын утларакшэ „Иамдэ лий“ газэт.

Мочайэв Тольа.

Ик кэчыштэ 13 экзэмпльар „Йамдэ лий“

Мый шкэнан тунэмшэ-шамыч коклаштэ ик кэчыштэ 13 экзэмпльар „Иамдэ лий газэтым шарышым.

Потапов М.

Йошкар - Ола Музыкальнэ - тэатральнэ училищэ.

87

Китайысэ крэдалмаш

Китайысэ бэжэнэц-шамыч йапон захватчик-шамычын Бэйпиныш пурымышт дэч ончыч олам кодэн кайат.

(Сойузфото).

КИТАЙ ВОИСКАН КУГУ СЭҤЫМАШЫЖЭ

Йудыймал Шаньси провинцийын йудыймал вэлыштыжэ китай войска-шамыч йапонэц ваштарэш кучэдалмаштэ пэш кугу сэҥымашым ыштэныт. 8-шэ китай армий Чжу Дэ командыватлымэ почэш 5-шэ йапон дивизийын кугу частьшэ-шамычым курыкыш йыр авырэн налын да тушакын чыла пытарэн. Кум тўжэм йапонэцшамычым пуштмо да кок тўжэм йапонэцым плэныш налмэ. Тугак шуко оружийым да бойэвой припасым шупшын налмэ.

* * *

Йапонийысэ фашизм Китайыштэ шкэ армийжым утыр кугэмда. Пытартыш ныл кэчэ жапыштэ Шанхай дэнэ 18 тўжэм салтакым волтэн кодымо. Кызыт Китайыштэ 800 тўжэм нарэ салтак шотлалтэш.

* * *

Китайыштэ улшо йапоний войска-шамыч коклаштэ холэр эпидэмий тўҥалын. Башонья районышто 200 йэҥ холэр дэнэ колэн да 400 йэҥ чэрланэн.

* * *

Йапоний самольот-шамыч Китайын мирнэ калыкшым пуштэдат. 25-шэ сэнтьабрьыштэ 29 самольот шагатат пэлэ жапыштэ Нанкин ола ўмбак бомбым кышкылтэ. Олан кум кварталжым шалалтымэ. 100 йэҥым пуштмо да сусыртымо. Китайэцшамыч зэнитнэ снарйд дэнэ йапонийын 4 самольотшым сўмырэн волтэныт.

КОНСТИТУЦИЙЫМ ТУНЭММЭ УРОК ЭН САЙЫН ЭРТЫЖЭ

Тэний тунэмшэ-шамычлан ик прэдмэт—Сталинский Конституций йэшаралтэ. Арамак огыл рвэзэ-шамыч Конституций урокым йбратымэ урок маныт. Нуно чыланат Конституцийым да Сталин йолташын доклад книгажым налыныт. Нуно Сталин Конституцийын кажнэ статьажэ, ужашыжэ мом ончыктымыжым сайын палынэпт.

Но тугэ гынат, йатыр школлаштэ рвэзэ-шамычын йодмышт шукталт ок шого. Эн тўҥжэ урок эртарымаштэ. Урок вэсэлан эртыман.

Тэвэ 25-шэ сэнтьабрьыштэ Арбан Пэлэ Кыдалаш школын (Йошкар-Ола район) 7-шэ классыштыжэ пэрвой кана Конституций урок эртыш. Конституций дэнэ туныктышо классыш пурымэк, пашазэ дэн крэсаньыкын Октьабрь рэвольуций дэч ончычсо илышышт нэргэн ойлаш тўҥальэ. Кужун ойлыш.

Рвэзэ - шамычын колышташ интэрэсышт пытыш. Молан тыгэ? Туныктышо шэмэр калыкын илышыжэ нэргэн общо мут дэнэ гына ойлыш. Рвэзэшамыч урокын сай огыл эртымым шижыч, нойымо сэмын койаш тўҥальыч. Раш: урок нуным куандарэн кэртын огыл. Тэвэ Виноградов Васлий парт йымакэ пурэн ала мом толашылэш. Лэбэдэва Ониса дэнэ Румянцэва Надэждат вэс пашам ыштылыт. А Сурин Николай йолташыштлан запискам сэрэн кышкылтэш.

Иужо рвэзэ - шамыч сайын, умылаш толашэн колышт шинчышт гынат, тошто шинчымышт дэнак кодыч. Туныктышо капиталист эллаштэ рвэзэ да ўдрамаш-шамычын нэлэ пашадэнэ ындыралтмышт нэргэн ойлыш гынат, кузэжым факт дэнэ сайын ыш сўрэтлэ. Куашын ойлымыжо дэнэ рвэзэ - шамычын йодмашыштат ыш лий. Урок кукшын эртыш.

Рвэзэ - шамыч туныктышын уроклан сайрак йамдылалташ кўлэшыжым трэбытлэн кэртыт. Факт, примэр-шамычым вэрысэ илыш гыч налын, художэствэннэ формым пуыман. Тидэ шагал, рвэзэ - шамычлан шкаланыштат Конституций урок сай эртыжэ манын, газэт, журнал гыч тўрлэ сўрэтым пўчкын, Совэт калыкын да капиталист эллаштэ пашазэ дэнэ шэмэрын илышышт нэргэн альбомым ышташ лийэш.

Тидат вэлэ огыл, шонго-шамычын да граждан сарыштэ лийшэ - шамычын ойлымыштым колыштмаш рвэзэ - шамычым мэмнан родинынам да тудын Сталинский Конституцийжым эшэ сайрак палыкташ полша.

Шукш дэнэ опыт

Шукэртэ огыл пакчасэ ковышташтэ улшо шукш дэнэ йылт ӧрым. Мый тыгай опытым ыштышым. Ковышта шукшым нальымат спичка коробкаш пыштышым. А коробкашкыжэ молым, кочкышым мойын шым пыштэ. Ныл кэчэ гыч садэ шукшэм почын ончальым гын, йалт ӧрым. Шукш гыч куколка манмэ лийын. Тидэ куколкам тэлэ гоч ашнэм. Куколка гыч мо лийэш—шынэн ончэм.

Шашкин Саньу.

Оршанкэ район, Вэликополь ПКШ.

ФАШИСТЛА ТУНЫКТЫМАШ

—Смирно!—тыгэ кычкыралмаш дэнэ фашист италийысэ школлаштэ туныктымаш тўҥалэш.

„Воспитатэль - шамыч" шэм фашист тувырым чиктэн строитлэн шогалтат. Кӧ стройыш пишын шогал ок шукто гын, тудлан ойго. Тудым чумат, кырат.

Строитлалтыч. Ындэжым у командэ — войэннэ сэмын рад дэнэ шогалмэк классыш ошк ы л ы т. Кажнэ классыштэ кэчышэ Муссолинийын портрэтшэ дэкэ мийэн обйазатэльнэ порьадкэ дэнэ фашист саламым пуат. Вара молитва, тудат командэ почэш.

Йоча-шамычым туныктышашлан шагал тыршат. Тўҥалтыш школлаштэ чыла тўрлӧ прэдмэт кокла гыч кокытым вэлэ: йылмэ дэн „историйым" туныктат. Но могай историйым? Ш о й а к и с т орийым! Туныктышо - шамыч фашист да тудын вождь-шамычыштын „ончык каймыштым" тўрлӧ сэмын мокташ, вэс н а ц и й ы м ужын кэртдымым ышташ тыршат.

„Историйым" да шуко тўрлӧ молитва - шамычым тунэмма дэч кодшо йара жапшэ войэннэ муштровкылан пуалтэш. Кушкэдалт пытышэ, шужышо, ындыралт пытышэ рвэзэ-шамычым час дэнэ маршироватлэн кошташ, войэннэ пашам тунэмаш да Муссолинийлан „ура" кычкыраш шогалтат.

Нэмэц фашист-шамычын озажэ Гитлэр вигак каласэн: „Рвэзэ-шамычлан научно образованьэ—пытартышлан ыштал шуктышаш паша". Тудын шонымаш гыч эн ончыл рвэзэ калыкым маршироватлаш гына туныкташ кўлэш.

Гитлэрын подручнакышт оза каласымым шукташ тыршат шўшкылтыныт. Фашист власть мартэн Бэрлин олаштэ кыдалаш школлаштэ 85 тўжэм йэҥ тунэмын гын, а кызыт 57 тўжэм вэлэ. 1928 ийыштэ Бэрлин олаштэ 828 школ лийын гын, а кызыт 700 нарэ гына кодын.

Но школлаштэ тунэмшэ-шамычлан шинчымашым ўмбачын гына пуат. Эшэ 1934 ийыштак фашистшамыч школ программым ваштэлтэныт. Нуно кажнэ культурно йэнглан кўлшӧ физик, химий да моло тунэммэ прэдмэт-шамычын часыштым изэмдэныт. Но тудын олмэш нуно войэннэ пашам, расэ тэорийым армий, историй тунэммым пуртэныт. Программэ почэш рвэзэ-шамычлан налшаш шинчымашлыкын пычырик ужашыжымат школьник-шамыч кокла гыч фашист салтак-шамычым куштэшлан лийын гына прэподаватлат.

Фашист салтакым ыштышаш шўлыш дэнэ воспитатлаш кучылтэт.

Историй урокышто туныктышо-шамыч сар да айдэмэ пытарымэ дэн чапланышэ йэҥ-шамычым тўрлӧ сэмын мокташ толашат.

Арифмэтикэ урокышто рвэзэшамычлан тыгай задачэ-шамычым ышташ шўдат: „36 самольотан эскадриль ола ўмбакэ ылыштаралтэ бомбым кышка. Кажнэ самольотышто 1.500 грамман 500 бомбо уло. Палаш: а) 36 самольотышто улшо бомбо-шамычын нэлытыштым, б) бомбо кудалтымэ годым ик кумышо ($^1/_3$) ужашыжэ шонымо вэрышкэ логалэш гын, кунар вэрэ пожар нӧлталалтэш."

Фашист воспитатэльлак рвэзэшамычым шкэшт гайак айдэмэ кочшым ыштынэпт. Тэвэ эшэ ик „задачэ": „24,75 мэтр кужутан, 3,6 мэтр лопкытан да 2,3 мэтр кўкшытан окопышто ик илышат ынжэ код манын, кунар газым колташ кўлэш?"

Литэратур урокышто рвэзэ шамычлан кугу нэмэц поэт-шамычын произвэдэньыштым, мутлан: Гӧтэ, Гэйнэ, Шиллэрым туныктымашышт укэ, а фашист „поэт"-шамычын почэла мутыштым т у н ы к т а т. Р в э з э калык организацийын вуйжо Бальдур фон Ширахат почэламутым возгала. Тудын почэламутшо-шамычым нэмэц школьникшамычлан обйазатэльнэ шинчыман. Муштровко, войэннэ марш тунылтмаш, дэмонстраций, эшэ марш да эшэ маршировко моло чыла уло. Но лачак тунэмаш да науко гына укэ. „Рвэзэ—чулым, пий сэмын лывыргэ да колыштшо лийман"—ойла Гитлэр. А фашист просвэщэньэ министр Руст вигак ойла: „Рвэзын ушан лиймыжэ сэмым, шагал ўшанаш лийэш." Фашист-шамыч нэмыч калыкым озан эрыкыштым шуктышо кулышко савырнэпт. Нуно тидэ шонымаштым озан школ тэнгылыштэ шинчымыжэ гычак шукташ тўҥалыт. Фашист жандарм—воспитатэль-шамыч шэмэр калыкын икшывыштын сознаньыштым аҥыртараш коч кузэ ынышт толашэ, садыгак огыт кэрт.

Шукэртэ огыл Туриныштэ тунэмшэ-шамычлан тыгай йодышым пуэныт: „Тэ кызыт Муссолинийым ужында ыльэ гын, мом каласэда ыльэ?" „Мыйын ачам пашадымэ да мӧнгыштӧ мыланна нимам ышташ манын, пэлэштам ыльэ"—манын тунэмшэ каласэн.

Укэ, фашист воспитатэль да тудын начальникшэ-шамычлан шэмэр калыкын шочшыжын сознаныжым пушташ огэп логал. Кушшо поколэнийым кырмылан, образованьэ пуымашым изэмдымылан да вигак ондалмылан ваштэш тўлаш жап шуэш.

„Пионэрская правда" газэт гыч.

ПИОНЬЭР ПАШАМ МОНДЫШО РАЙКОМОЛ

Оршанкэ районысо школлаштэ пионьэр отрьад-шамыч тулык икшывэ гай кодыныт. Нунын дэнэ кылым кучэн паша ыштышэ иктат укэ. Эн ончычак райкомол да тудын сэкрэтарьжэ Бадьин йолташ титакан улыт. Бадьин йолташ пионьэр пашам районышто йöршэш ок вуйлатэ, брдыжэш кодэн. Райкомол аппаратыштэ пионьэр паша дэнэ иктат отвэтствэннэ йöн укэ.

Райкомолышто пионьэр пöлка вуйлатышылан лÿмлан гына ты мартэн Иванов потлалтын ыльэ. Ындэ кум тылызэ лийэш Ивановын тÿсыжымат Райкомолышто ужаш ок лий. Тудо ийуль тылызыштак „Таир“ лагэрыш кайэн да тачат толын огыл.

Райкомол пашайэн-шамычын тыгай мут кучыдымо улмышт дэнэ, школлаштэ пионьэр-шамыч коклаштэ тушман-шамычлан осал шакшэ паша ыштэшышт эрык лийын.

Тэвэ Оршанкэ кыдалаш школышто альэ мартэн пионьэр дэнэ нигöат пашам ыштэн огыл. Райкомол ты мартэн вожатыйым пуэн ок кэрт. А комсомол организацэ тидэ пашам йöршэш мондэн.

Садланак Оршанкэ кыдалаш школышто тушман Гамульэцкийлан тÿрлö осал паша ыташыжэ эрык лийын. Гамульэцкий пионьэр-шамычым шкэ дэкыжэ шупшын шогэн. Рушдэнэ марий йоча коклаштэ ваш-ваш крэдалмашым, игылтмашым ыштылын. Гамульэцкий туныктымо олмэш шукыжым йÿын коштын да шкэ пэлэнжэ йоча-шамычым йÿаш шупшын шогэн.

Кызыт школышто 84 пионьэр вуйлатымаш дэч посна шала коштыт. Нуным иктат ок вуйлатэ, паша ыштэш ок организовайэ.

Тэвэ Крайэза Нина дэн Смогилова Фаина VII классыштэ „отлично“ тунэмшэ звэновод улыт. Но нунылан нигö полыш пуышо укэ. Садланак шкэ звэнаштышт нимогай пашам ыштэн огыт кэрт.

Тыгай койышак Туршо дэн Вэликополь Пэлэ Кыдалаш школышто уло. Тидэ школлашкэ Райкомол эшэат вожатыйым колтэн кэртын огыл.

Райкомолын чыташ лийдымэ начарын паша ыштымыжэ дэнэ районышто пионьэр паша йöршэш брдыжэш кодын.

Мэ Оршанкэ райкомол дэч пионьэр пашам вийангдаш рэшитэльнэ пижмым трэбытлэна.

Ильан-Йапык.

ССР Ушэм Совнаркомышто

Пÿтынь Ушэм калык пэрэпись нэргэн

ССР Ушэм Госплан калык озанлык учот Цэнтральнэ Управлэньын 1937 ий 6 йанварыштэ эртарымэ Пÿтынь Ушэм калык пэрэписьым статистик наукын элэмэнтарнэ основым кугун пудыртымаш дэнэ эрталтмылан кöра, тугак правитэльствын пэнгыдэмдымэ инструкцийжэ пудырталтмылан кöра,— ССР Ушэм Совнарком пэрэпись организоватлымым нэудовлэтворитэльнылан да пэрэпись матэриалжымат дэфэктивнылан шотлэн.

ССР Ушэм Совнарком ССР Ушэм Госпланын калык озанлык учот Цэнтральнэ Управлэньыжым Пÿтынь Ушэм калык пэрэписьым 1939 ий йанварыштэ уэш эртараш обÿзатлэн.

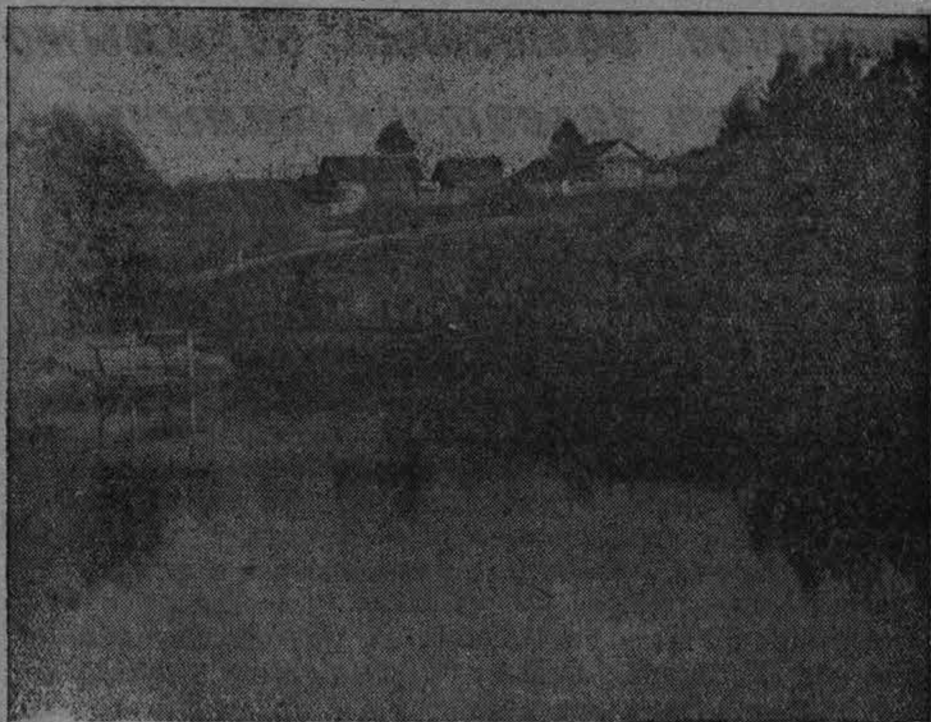
Хроникэ

Пÿтынь Российсэ Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт Западнэ областьым Западнэ дэн Смолэнск областьлан да Курск областьым Орловский дэн Курск областьлан шэлаш пунчалым луктын. Тидэ пунчалым СССР ЦИК пэнгыдэм дэн.

Пÿтынь Российсэ Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт Воронэж областьым Тамбов дэн Воронэж областьлан шэлаш пунчалым луктын, тудым СССР ЦИК пэнгыдэмдэн.

Йоласал р-н, „У жэрä“ колхозын йоча площадкыштыжэ кочмо жапыштэ.

Йоласал район,„У жэра“ колхозын кол йэржэ.

„ЭШЭ ШУЫН ОНАЛ“

Арбан Пэлэ Кыдалаш школышто кум пионьэр атрäд гыч тачэ кэчылан иктыжат пашам ыштымашышт укэ

Сай пионьэр отрäдлаштэ паша тыгэ лийман: Отрäд дэн звэна вожатый-шамыч тунэмаш тÿналмэ дэч йатыр кэчэ ончычак пионьэр-шамычыштым погэн, ончык паша ыштышаш нэргэн ойлат. Могай бэсэдым эртараш да могай кэчыштэ кушко экскурсий дэнэ кайшаш кэчымат паламдат. Адак Кугу Октьабрь рэвольуцийын XX-шо идалыкаш пайрэмжылан кузэ йамдылалтмэ нэргэнат кангашат. Рэдколлэгий тÿналтыш кэчэ гычак стэнгазэтым луктэш.

Тыгэ паша ышташ кажнэ пионьэр отрäд кэртэш ыльэ. Но йатыр школышто паша ышташ тачэ кэчыланат кÿлын пижын огытыл.

Арбан Пэлэ Кыдалаш школышто тÿналтыш кэчэ гычак лодыр дэнэ хулиган-шамыч лэктыныт. Казаков Йыван 5-шэ класс гыч ÿдыр-шамычым кыра да ок кÿл мут дэнэ шÿрдылаш. А Виноградов Васлий дэн Сурин Алэксандр тÿналтыш кум кэчыштак „плоха“ отмэткым налыныт. 5-шэ „Б“ классыштэ матэматикэ дэнэ 5 йэн вэлэ задачым ыштэн.

Нинэ койыш-шамыч тунэмшэ, пионьэр, активист да вожатый-шамычымат тарватэн огытыл. Молан пионьэр отрäдда пашам ок ыштэ манын йодмылан отрäд совэт вуйлатышэ Малинин дэч „альэ шуын онал“ дэч молым от кол.

— Стэнгазэтда лэктын?
— Укэ, эшэ шуын онал.
— Звэнада уло?
— Укэ, эшэ шэлэдэн онал.
— Вара пашажым кузэ ыштэда?
— Нимогай пашат огэш ышталт, альэ эшэ вожатыйжымат огына палэ.

Школышто чылажэ кум отрäд гыч иктыжат пашалан кÿлын пижын огытыл. Тошто отрäд совэт вуйлатышэ Малинин дэн звэна вуйлатышэ-шамыч у сайлымашым вучэн киймыштт дэнэ пионьэр-шамыч коклаштэ нимогай пашат огэш ышталт.

Арбан школысо пионьэр-шамыч отрäд совэт да звэна вуйлатышэ-шамычын паша ыштыдымыштым кужунак чыташ тÿналыт мо?

Вэт хулиган-шамычшат пионьэр паша укэлан вэрчынак ылыжыныт. Садлан райкомол вэлымат полыш кÿлэш. Пионьэр-шамычлан шкэ отрäд вожатыйышт дэч пашам тÿналаш трэбытлыман, полшыман.

Голубцэв В. Ф.

Класс тушманым пÿтыралаш

Морко район, Арын йал совэт Ворошилов лÿм колхозышто тошто кулакын эргыжэ Курганов Йогор тÿрлö шакшэ, хулиган пашам ыштылэш. Тэвэ 26 сэнтьабрыштэ кастэнэ шкэ пöртэшыжэ отличник-пионьэр Чикулайэв Йогорым öрдыж гычшö кузö дэнэ шуралтыш. Тушман Курганов ончыч колхоз счэтоводым шуралтмыжлан 4-ийлан судитлымэ ыльэ.

Чикулайэв Йогор—12 ийаш пионьэр. Пэнсионьэрын эргыжэ. Чикулайэв Арын Пэлэ Кыдалаш школын 6-шо классыштыжэ тунэмэш, классоводлан пашам ышта. Общэствэннэ пашa ыштымаштэ активнэ пионьэр лийын шогыш.

Калык тушман Кургановым Морко прокурорлан тэргэн налын пэнгыдэ мэрым ышташ йодына.

Волков Сидыр.
Димитрийэв Г.

88

Литвинов йолташын ойлымыжо фашист захватчик-шамычын дэйствийыштым шалата

21-шэ сэнтьабрь кэчын(Швэйцарий кугыжаныш) Ж э н э в а олаш лийшэ Лига наций плэнумышто СССР дэлэгат **М. М. Литвинов** йолташ кугу рэчь дэнэ выступатлэн.

Кызыт тӱньа трэвожно положэньым илэн эртара. Азий мландыштэ Иапон войэнщинэ сарым увэртарыдэ, нимогай причин дэч посна Китай ӱмбакэ кэрылтын. Иэвропышто Италий дэн Гэрманий Испаний вапітарэш кокымшо ий крэдал шогат. Испанийыштэ пэлэдшэ ола-шамыч шаланат, тыныс ын илышэ калыкым нимогай пощадэ лийдэ пуштэдат.

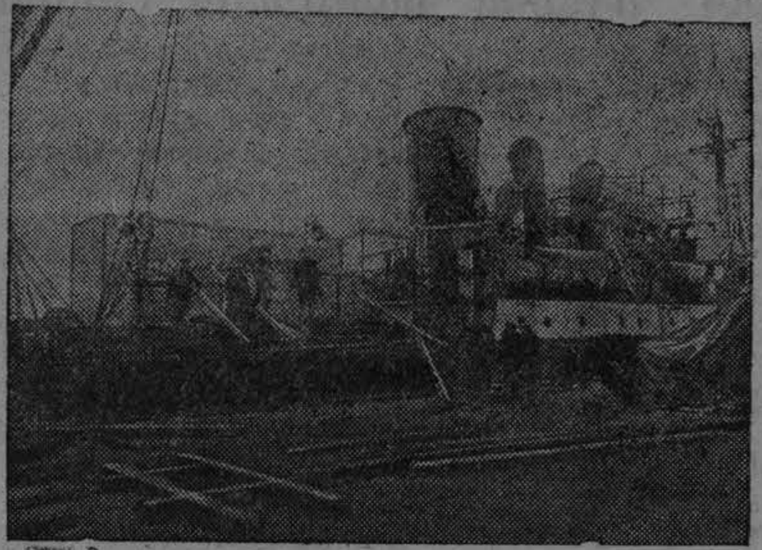
Кэрылтшэ эл-шамыч тӱньамбал договорым нимошат огыт шотлэ, тудым огыт шукто.

Литвинов йолташ нимогай пощадэ лийдэ захватчик-шамычын тидэ цэлыштым разоблачитлэ. Фашист-шамыч Совэт Ушэм ӱмбакэ ужмо шудымын ончат. Тидын дэнэ пырльак нуно „коммунизм вапітарэш кучэдалмэ“ амал дэнэ коммунистичэский строй укэан элшамыч (Китай, Испаний, Абиссиний) вапітарэш кэрылтыт. Нуным йанлык гай цэлыштт пэшак раш палэ—нинэ эл-шамычын: цинк, олово, вӱргэньэ да тулэч моло пайда кондышо вэрым шкэ кидышкышт налын, калыкым кулыш савыраш.

А тыныслыкым аралаш ыштымэ Лига наций тидэ событий дэч ӧрдыштӧ шога. Захватчик эл-шамыч Лига нацийым пурдымылан, произвол, захват да тӱньамбал договор пудыртымаш вапітарэш Лига наций кучэдал ок кэрт манын шонымаш чын огыл. Нионышто лийшэ конфэрэнций Срэдизэмнэ тэнгызысэ пират вапітарэш кучэдалаш рэшэньым луктын мопітэн. Сандэнэ Лига нацийынат рэшитэльнэ дэйствийжэ Китай да Испаний ола-шамычым шалатымэ дэч аралэн кодэн кэртэш ыльэ. Тыгак фашист пульа, снарӓд, авиобомбо дэнэ пытышэ шӱдӧ тӱжэм дэнэ айдэмэ илышымат аралэн кодаш лийэш ыльэ.

Литвинов йолташ, уло Совэт калыкын шонымыж дэнэ уло калыкым да тудын правитэльствыжым тыныслык аралпіаш вэрч фашист разбойник-шамычын захватничэскэ планыштым сорлыклаш, пырлья отпорым пуаш ӱжын.

Литвинов йолташын чаплын да рэшитэльнэ ойлымыжо пӱтынь тӱньалан кугу впэчатлэньым пуыш да вэс эл пэчать могырым кугу отклик-шамычым нальэ. Французысо „Попюлер“ газэтын мутшо гыч, Литвинов йолташын ойлымыжо дэнэ танэстарымаштэ Лига нацийыштэ моло выступлэньэ-шамычын ойлымышт блэднэ лийын кодыныт.

„30-шо август кэчын Алжир дэч мӱндыр огыл, Срэдизэмнэ тэнгызэш Шэм тэнгыз пароходствын Тимирӓзэв лӱм Совэтский торгайшэ суднам итальйан фашист-шамыч вӱд йӱмакэ пуртэн колтэныт. 3180 тонн грузым нумалшэ тидэ тэплоходым 1933 ийыштэ Николайэвск судостроитэльнэ заводэш ыштымэ.

„Тимирӓзэв“ тэплоход Шэм тэнгызыштэ моло кокла гыч эн сай корабль лӱмым налын, шуко жап тӱрлӧ грузым да оборудованьым пэрэвозитлэн.

Пытартыш корвым „Тимирӓзэв“ Ливэрпульыш ыштэн, вара Кардифыш шӱым грузитлаш кайэн, тулэч вара Порт-Саидыш лэктын дакаймэ корнэшыжэ пуртэн колтэныт. „Тимирӓзэв“ командэ 29 йэнган ыльэ. Тэплоходын капитанжэ Ғындьук йолташ—рвээ выдвижэнэц, ончыч старший помощниклан тӱрлӧ судалаштэ вэс эллашкэ вӱд дэнэ коштын. (Сӱрэтыштэ) „Тимирӓзэв“ тэплоход Одэссэ портышто погрузко годым.

(202 №-ан Комсомольская правда).

„Похвальнэ грамотам“ налаш уло вийэм пыштэм

Мый Васлий йолташэм дэнэ ик классыштэ тунэмына. Тудо 3-шо классым отличнэ тунэмын пытарыш. Мый гын, томам отмэткэ дэнэ пыкшэ вэлэ вончышым. Утларакшым матэматикэ дэнэ начар отмэткым налӧдэм ыльэ. Тидлан мый шкэмымак титаклэм. Мый эн ончычшым, „шошо испытаньылан эшэ жап шуко, пэрвой чэтвэрть нимат огыл“ шонэн, пэрвой кэчэ гычак кэчым кодэн коштал тӱнальым. Адак урок годым туныктышын мутшым колыштдэ, шургэн эртарэм ыльэ да мӧнгышкӧ пумо пашамат шукыж годым ыштэн омыл.

Тэний ындэ тӱналтыш кэчэ гычак уло вийым пыштэн, сайын тунэмаш пижам. Похвальнэ грамотам налаш тыршэм да Васлий йолташэмым поктэн шуаш мутым пуэм.

Бэлов Лэонид.
Йошкар-Ола район, Нольэдӱр тӱналтыш школ.

Государствэнэ Акадэмичэский Изи тэатрым да тудын пашайэнгыштым наградитлымаш

ССР Ушэм Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт руш тэатральнэ искусствым вийангдэн колтымаштэ кугу сэнгымашкэ шумылан Государствэнэ Акадэмичэский Изи тэатрым Лэнин ордэн дэнэ наградитлэн. ССР Ушэм Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт Лэнин ордэнан Государствэнэ Акадэмичэский Изи тэатр пашайэн-шамычым руш тэатральнэ искусство пашаштэ кугу сэнгымашкэ шумыштлан ССР Ушэм ордэн-шамыч дэнэ наградитлэн. Лэнин ордэн дэнэ наградитлалтыт: СССР Калык артистка М. Бльумэнталь Тамарина, РОФСР калык артистка А. А. Йаблочкина, РСФСР калык артист—П. М. Садовский, РСФСР калык артистка —В. Н. Пашэннайа, РСФСР калык артист—А. А. Остужэв.

Трудовой Йошкар знамэ ордэн дэнэ 17 йэнг, Знак почота ордэн дэнэ 18 йэнг, да СССР ЦИК почот грамот дэнэ 25 йэнг наградитлалтын.

Тылэч посна, шуко артистлан СССР калык артист, РСФСР калык артист лӱмым, искусствын заслуженно дэйатэльжэ да РСФСР заслуженно артист лӱмым пумо.

Сӱрэтыштэ: „Артэк“ пионьэр лагэрыштэ канышэ пионьэр-шамыч Шэм тэнгыз сэрыштэ краб-шамычым кучат. (Сойузфото)

ЗАДАЧЭ-ШАМЫЧ

Кунар парт да кунар тунэмшэ?

Классыштэ улшо тунэмшэ-шамычым кажнэ партэш 5 йэнг дэнэ шындылаш гын, 4 йэнг вэр дэч посна кодэш, а 6 йэнг дэнэ шындылаш гын, 2 йэнглан ситышэ вэр кодэш. Классыштэ кунар парт да кунар тунэмшэ улмаш?

Фэдотов Иыван.

20 тэнтэ окса дэнэ 20 кило тӱрлӧ акан олмам кузэ налаш?

Мый коло килограмм олмам налнэм, но налашыжэ ик тӱрлым вэлэ огыл, кум тӱрлым (сортым) шонэм: кок тэнтэашым, кум тэнтэашым да 50-ырашым (килон акшэ). А оксамжат 20 тэнтэ вэлэ.

Тэ коло тэнгэ дэнэ коло кило тӱрлӧ акан олмам кузэ налыда? А мый налынам.

Кэростэлэв Ник.
Йошкар-Ола район, Кузэнэрово подучилищэ.

У тэхникэ гыч

Минутышто 550 снарӓд

Швэйцарийын „Эрликон“ лӱман фирмыжэ изи калибран иисын лӱйкалышан орудий-шамычым у конструкций почэш ышташ тӱналын. Ик орудийжэ самольотын почдэн ончыл ужапашыжэ, а кокытшо шулдырэшыжэ шындалтыт. Нуно автоматичэский (шкэак) лӱйкалаш тӱналыт. Нинэ орудий-шамыч минутышто 300 гыч 550 мартэ лӱйкалэн кэртыт. Утларак иисын лӱйкалышан орудийжэ самольотын шулдырышкыжэ шындалтыт. Кажнэ шулдырышто ик пушко гыч лийыт гынат, шулдыр-шамыч гына вэприйатэль ӱмбак 1.100 снарӓдым колталтэш. Но у орудий-шамычын пэш куштылго улмыштлан кӧра шулдыр йэда кок пушко гычат шындаш лийэш, тунам вара минутышто 2.200 лӱймашым ыштэн кэртыт.

Нинэ у орудий-шамычым шындылшашлан лийын самольотын конструкцийжымат вапталтылмэ ок кӱл.

Врид. отв. редактора—
К. А. ЛЭНСКИЙ.

Радакцэ адрэс: Йошкар-Ола, Совэт пӧрт 24 № комнат, „Йамдэ лий“ радакцэ.

Упол. Марлита № А—343. Тираж 7360 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун“